

IZABELA RUTKOWSKA
AGNIESZKA SIERADZKA-MRUK

„JĘZYK HOMILII I KAZAŃ PO 1989 ROKU”
Interdyscyplinarna konferencja naukowa
Kalwaria Zebrzydowska, 16-18 września 2013 roku

W dniach 16-18 września 2013 r. w Kalwarii Zebrzydowskiej odbyła się kolejna interdyscyplinarna konferencja Zespołu Języka Religijnego Rady Języka Polskiego przy Prezydium PAN, szósta już z cyklu poświęconego różnym odmianom polszczyzny religijnej. Oprócz Zespołu Języka Religijnego organizatorami byli Stowarzyszenie Homiletów Polskich, Katedra Komunikacji Religijnej Uniwersytetu Papieskiego Jana Pawła II oraz Zakład Gramatyki Współczesnego Języka Polskiego i Onomastyki Instytutu Filologii Polskiej Uniwersytetu Adama Mickiewicza w Poznaniu. W obradach wzięli udział badacze ze Słowacji i Ukrainy, a także wielu ośrodków polskich: Warszawy, Krakowa, Katowic, Wrocławia, Lublina, Poznania, Gdańska i innych; wśród nich byli m.in. językoznawcy, teologowie (homileci, bibliści), religioznawcy, psychologowie, teoretycy literatury, medioznawcy, filozofowie.

Obrady rozpoczęły referaty o charakterze teoretycznym: ks. W. P r z y c z y n y (UPJPII, Kraków) pt. *Odpowiednie dać rzeczy słowo. W poszukiwaniu właściwej terminologii* oraz ks. H. S ł a w i ń s k i e g o (UPJPII, Kraków) pt. *Homiletyka współczesna o języku kazań i homilii*. Do tej grupy należy zaliczyć także referat J. K o w a l i k o w e j (UJ, Kraków) pt. *Homilia jako gatunek synkretyczny. Tradycja retoryczna a wyzwania współczesności*. Wśród wystąpień metodologicznych znalazł się również referat E. K u c h a r s k i e j - D r e i s s (UWr, Wrocław) pt. *Popularność współczesnych homilii i kazań w świetle teorii ECLET C. Gravesa*, w którym autorka przedstawiła koncepcję amerykańskiego psychologa dotyczącą różnych poziomów świadomości egzystencji i jej implikacje dla teorii homiletycznej. Z kolei ks. S. P ł u s a (IT Radom) w wystąpieniu pt. *Inkulturacja w służbie ewangelizacji w języku współczesnych kaznodziejów polskich* omówił tytułowe pojęcia w odniesie-

---

Dr IZABELA RUTKOWSKA – Uniwersytet Zielonogórski.

Dr AGNIESZKA SIERADZKA-MRUK – Uniwersytet Jagielloński.

niu do konkretnych już przykładów twórczości kaznodziejskiej, m.in. biskupów A.P. Dydycza, S.L. Głódzia i G. Rysia.

Do historycznych korzeni homiletyki odwoływały się dwa referaty: ks. A. Maliny (UŚ, Katowice) pt. *Czy język Starego Testamentu był wzorem dla nauczania Jezusa i apostołów?* oraz J. Szwed-Kosteckiej (UJ, Kraków) *Święty Jan Chryzostom wzorem dla współczesnego kaznodziei.*

Największa grupa referatów dotyczyła twórczości znanych współczesnych kaznodziejów. Tu należy wymienić m.in. opracowania J. Sobczykowej (UŚ, Katowice) pt. *Między wzniosłością a potocznością. O pewnym „kazaniu gorętszym” bp. Józefa Zawitkowskiego*, s. W. Tomaszewskiej (UKSW, Warszawa) pt. *Sztuka słowa mówionego. Próba analizy kazań ks. Edwarda Stańka w świetle założeń poetyki ustnej*, I. Skrobak (UŚ, Katowice) pt. *Język w homiliach ks. Jerzego Szymika ze zbioru «Na początku było Słowo»*, T. Zawojskiej (SGGW, Warszawa) *Treść, argumentacja i język współczesnej homilii dla młodzieży* (ten ostatni referat dotyczył homilii bp. A.P. Dydycza). Ponadto wiele referatów odwoływało się do tekstów kaznodziejskich S.L. Głódzia, J. Tischnera, K. Ryczana, E. Dajczaka, P. Pawlukiewicza, J. Stryczka, G. Rysia, M. „Maliny”-Malińskiego, P. Natanka.

Prócz opracowań polskich kazań i homilii pojawiły się także analizy twórczości znanych kaznodziejów słowackich i fińskich – w wystąpieniach T. Rončákovéj (KU Ružomberok) pt. *Provokácia v kázni. Oblúbení kazatelia na Slovensku: vzťah medzi účinnosťou a provokatívnosťou ich vystupovania* oraz K. Jagiełło (UAM, Poznań) pt. *Dyskurs rodzinny w kazaniach fińskich.*

Uwagę badaczy przyciągnęły też, obok homilii i kazań katolickich, teksty innych wyznań, głównie protestanckich. Należy tu wymienić referaty Z. Paska (AGH, Kraków) pt. *Składnia i predestynacja. Semiotyczne aspekty ewangelikalnych kazań misyjnych*, K. Wojciechowskiej (ChAT, Warszawa) pt. *Dobrotliwy i macierzyński czy surowy i ojcowski? Obraz Boga w kazaniach luteranckich kobiet* oraz I. Baraniec (ChAT, Warszawa) pt. *Boże Narodzenie w kazaniach luteranckich kobiet i mężczyzn – treść i sposób przekazu a pleć osoby głoszącej.*

Przedmiotem analizy i opisu stały się także kaznodziejskie odmiany gatunkowe – homilie dla dzieci i młodzieży w wystąpieniach D. Krzyżyk i H. Synowiec (UŚ, Katowice) pt. *Stylistyczne wzorce w homiliach dla dzieci* oraz M. Borowskiej (UPJPII, Kraków) pt. *Język i przekaz w homiliach dla dzieci – aspekt psychologiczny*, a także we wspomnianym referacie T. Zawojskiej.

W swoich rozważaniach referenci brali zatem pod uwagę aspekty związane z nadawcą tekstu kaznodziejskiego (kazania głoszone przez kobiety w Kościele ewangelicko-augsburskim), a także odbiorcą projektowanym (homilie dla dzieci i młodzieży) i rzeczywistym. Świadomość językową rzeczywistego odbiorcy zrekonstruowała A. Złazńska (UJ, Kraków) w referacie pt. *Internauta słucha kazania. Kryteria oceny kazań i homilii zawarte w internetowych komentarzach użytkowników sieci.*

Duża grupa wystąpień koncentrowała się wokół problemu wprowadzania elementów języka potocznego do polszczyzny kaznodziejskiej. Należy tu wymienić referaty

D. Z d u n k i e w i c z - J e d y n a k (UW, Warszawa) pt. *Implantacje potoczności w dyskursie kaznodziejskim – szansa czy zagrożenie?*, K. T r e f l e r (UŚ, Katowice) pt. *Przekaz Ewangelii w duchu nowej ewangelizacji na przykładzie wybranych kazania i homilii* oraz A. P a s z k o w s k i e j (UW, Warszawa) pt. *O sacrum językiem profanum – szansa czy zagrożenie? O potoczności w kazaniach ks. Piotra Pawlukiewicza.*

Przedmiotem wielu wystąpień był obraz świata zawarty w tekstach kaznodziejskich, zarówno językowy, jak i tekstowy, np. w referacie M. R y b k i i J. S ł a w e k (UAM, Poznań) pt. *Zgromadziła nas miłość. Językowy obraz miłości w homiliach ślubnych*, a także we wspomnianych opracowaniach K. Wojciechowskiej, I. Baraniec i Z. Paska. Wśród badań tego rodzaju szczególnym zainteresowaniem cieszyła się analiza metaforyki, czego przykładem były referaty B. B y c z k o w s k i e j (UG, Gdańsk) pt. *Typy metafor jako środek perswazji w dyskursie kaznodziejskim po roku 1989*, B. D r a b i k - F r a c z e k (UJ, Kraków) pt. *Kwitnący krzew czy pęknięta cysterna? Analiza metafor miłości w homiliach ślubnych* i A. K u r z e p (UW, Warszawa) pt. *Metafory w kazaniach ks. abp. Sławoja Leszka Głódzia.*

Badacze zajmowali się także środkami perswazji, jak np. A. G o m o l a (UJ, Kraków) w referacie pt. *Amalgamaty pojęciowe i kolokwializacja jako mechanizmy perswazyjno-retoryczne w homiliach i kazaniach biskupa Józefa Zawitkowskiego* oraz K. S k o w r o n e k (AGH, Kraków) w referacie pt. *Nazwy własne jako elementy strategii kaznodziejskiej.*

Z perswazją bezpośrednio związane były także inne poruszane zagadnienia, np. kazanie w świetle logiki – w wystąpieniu ks. M. D o l a k a i ks. M. K l e m e n t o w i c z a (KUL, Lublin) pt. *Elementy kultury logicznej w wybranych przykładach przepowiadania biskupa Kazimierza Ryczana*, funkcja nazw własnych – we wspomnianym referacie K. S k o w r o n e k, dialektyzmy w opracowaniu ks. M. G o d a w y (UPJPII, Kraków) pt. *Rola elementów regionalnych w wybranych kazaniach ks. J. Tischnera*, środki prozodyczne – we wspomnianym studium s. W. T o m a s z e w s k i e j.

Wystąpieniom towarzyszyły ożywione dyskusje, które koncentrowały się wokół następujących zagadnień:

- sytuacji w kaznodziejstwie polskim po roku 1989 w warunkach pluralizmu życia społecznego i związanych z tym zmian treści, strategii i stylu komunikacji religijnej, w tym obecności i sposobu przedstawiania problematyki narodowej;

- wykorzystaniu nowych technik ewangelizacji w związku z rozwojem mediów elektronicznych, a także wpływu dyskursów medialnych na dyskurs kaznodziejski;

- zjawisk związanych z dominacją kultury masowej w życiu społecznym, m.in. kolokwializacji języka oraz jej skutków pozytywnych i negatywnych, a także sekularyzacji obecnej w niektórych kazaniach;

- powodów upowszechnienia zjawiska zwanego „churchem” (wyboru kościoła jako miejsca uczestniczenia w liturgii poza własną parafią), w tym przyczyn popularności niektórych znanych kaznodziejów.